

ANALIZA SWOT MATRYC INSTYTUCJONALNYCH BIAŁORUSI I POLSKI

ORAZ

REKOMENDACJE DLA POLITYKI PAŃSTWA

Końcowy etap projektu stanowiła całościowa analiza SWOT matryc instytucjonalnych Białorusi i Polski uwzględniająca mocne, słabe strony, szanse i zagrożenia na płaszczyźnie politycznej, ekonomicznej i ideologicznej (mentalnej) obu krajów.

Z racji przedmiotu badań prowadzonych w ramach projektu, najbardziej interesowała nas płaszczyzna ideologiczna (mentalna). Wiedza na temat modeli mentalnych odnosząca się do zachowań ekonomicznych i politycznych zgromadzona i opracowana w naszym Projekcie może mieć istotne praktyczne znaczenie dla długofalowej polityki państwa. Znając “punkt wyjścia”, czyli obecny stan mentalności, możemy wyznaczyć ścieżkę dojścia (określić określone działania w dziedzinie edukacji, polityki społecznej, rozwiązań systemowych w obszarze zarządzania państwem i gospodarką) prowadzące do pożądaných zmian mentalności społeczeństwa mających na celu redukcję kosztów transakcyjnych i podniesienie efektywności całego system społeczno-polityczno-ekonomicznego. Będzie to oczywiście proces długi, ale w długim okresie opłacalny.

Jeśli chodzi o “pożądane zmiany mentalności”, to w tym momencie musimy złożyć stosowne wyjaśnienie. Operując na wartościach, musimy mieć świadomość, że to, w jaki sposób coś oceniamy i uważamy za “pożądane” zależy od naszych osobistych wartości, czy szerzej, od dominujących wartości kultury w jakiej zostaliśmy wychowani. Na przykład, wysoki poziom zmiennej mentalnej ‘dystans do władzy’ jest raczej czynnikiem ograniczającym rozwój w liberalnej demokracji, stanowić może natomiast cechę niezwykle pożądaną w ustrojach autorytarnych (szczególnie dla sprawujących władzę). W naszej analizie za punkt odniesienia przyjęliśmy wartości zachodniej cywilizacji charakterystyczne dla ustroju liberalnej demokracji i wolnego rynku.

POLSKA

ANALIZA SWOT matrycy instytucjonalnej dla Polski

SWOT	Płaszczyzna polityczna	Płaszczyzna ekonomiczna	Płaszczyzna ideologiczna
Mocne strony (Strengths)	Włączenie w struktury NATO i	Włączenie w struktury UE (trwałe	Większość wartości i postaw bliższa

	UE (trwale powiązanie instytucji politycznych i kwestii bezpieczeństwa Polski z Zachodem). Prewencyjne oddziaływanie UE na patologie polskiego sys. politycznego.	powiązanie i import instytucji gospodarczych z Zachodu)	wzorcom zachodnim.
Słabe strony (Weaknesses)	Wadliwa demokracja, małe doświadczenie obywateli funkcjonowania w sys. demokratycznym, niskie zaufanie społ. do polityków, niska partycypacja społ. w procesie polit., niski poziom społ. obywatelskiego.	Słabe instytucje w zakresie prawa gosp., sfery fiskalnej (ciągłe zmiany w sys. podatkowym), zbyt słabe zachęty instytucjonalne do transformacji energetycznej, niewydolny sys. ubezpieczeń społ., niski poziom usług publicznych.	Niskie zaufanie społeczne, niska kultura polityczna, duże przyzwolenie dla redystrybucji, partykularyzm góruje nad uniwersalizmem.
Szanse (Opportunities)	Prewencyjne oddziaływanie UE na autorytaryzację sys. politycznego, import zachodnich instytucji.	Dalszy import włączających instytucji ekonomicznych z UE.	Pokój i dobrobyt jakie daje członostwo w UE i NATO: warunki do dalszej westernizacji mentalności społeczeństwa.
Zagrożenia	Wysoka podatność na populizm,	Opóźnianie reform instytucjonalnych w	Spowalnianie recepcji wartości

(Threats)	autorytaryzacja system polit., naruszenie trójpodziału władzy, niski kapitał ludzki w polityce.	sferze usług publicznych, systemu emerytalnego.	zachodnich w imię obrony i chęci zachowania specyfiki kulturowej.
-----------	--	--	--

Dla Polski, kraju, który od wieków znajduje się na granicy cywilizacji zachodnio- i wschodnioeuropejskiej, a który obecnie, dzięki członkostwu w UE i NATO w pełni korzysta z dobrodziejstw instytucji cywilizacji zachodniej pożądana byłaby dalsza westernizacja mentalności. Szczególnie mamy na myśli następujące działania:

- Promowanie postaw obywatelskich, zachęcanie członków społeczeństwa do włączania się w różnego typu inicjatywy społeczne i polityczne na każdym poziomie.
- Reformę wychowania szkolnego promującego u dzieci i młodzieży poczucie sprawczości i odpowiedzialności za swoje czyny.
- Większy nacisk w edukacji podstawowej i ponadpodstawowej na przygotowanie młodzieży do funkcjonowania w systemie demokratycznym (gry, symulacje, aktywne szkolne instytucje samorządowe, włączanie samorządów uczniowskich do procesu decyzyjnego w szkołach).
- Nacisk na wymianę zagraniczną młodzieży i studentów w ramach programu Erasmus.
- Nauka przedsiębiorczości w szkołach podstawowych i średnich (gry, symulacje, drobne praktyczne działania typu zbiórki, etc.).

BIALORUŚ

ANALIZA SWOT matrycy instytucjonalnej dla Białorusi

SWOT	Płaszczyzna polityczna	Płaszczyzna ekonomiczna	Płaszczyzna ideologiczna
Mocne strony (Strengths)	Stabilność system, wysoka sprawność zarządzania	Elementy wolnego rynku i wolnej przedsiębiorczości	Część wartości i postawy charakterystycznych dla zachodniej kultury

			(np. poparcie dla własności prywatnej)
Słabe strony (Weaknesses)	Skrajny autorytaryzm – brak partycypacji i kontroli społ. nad władzą	Wysoki stopień zarządzania gosp. przez państwo, bardzo wysoki udział przedsiębiorstw państwowych, wysoki odsetek przedsiębiorstw przynoszących straty, presja sankcji gospodarczych.	Kolektywistyczne myślenie, duży dystans do władzy, bardzo niskie zaufanie społ., wprowadzanie w życie ideologii państwowej, prześladowanie dysydentów.
Szanse (Opportunities)	Możliwa zmiana władzy w przypadku zmian systemowych w Moskwie.	Dostrzeżenie przez władzę dobroczynnego wpływu wł. prywatnej oraz wolnego rynku – dalsze przyzwolenie na upowszechnianie wolnego rynku.	Zmiany mentalności w kierunku społ. postmaterialistycznego (zwiększenie myślenia indywidualistycznego, zmniejszenie dystansu do władzy, żądania partycypacji w procesie politycznym)
Zagrożenia (Threats)	Brak zmiany władzy w przypadku braku zmian w Moskwie.	Wysoka zależność gospodarcza i finansowa od Moskwy, presja sankcji, ograniczenie stosunków gospodarczych z krajami UE i USA (zmniejszenie	Działanie propagandy rządowej i edukacja państwowa nastawiona na promowanie wartości podtrzymujące panujący sys. polit.

		napływu inwestycji, wspólnych programów, itp.).	
--	--	---	--

W przypadku Białorusi jest mało prawdopodobnym, aby władza wprowadzała działania na rzecz zmiany mentalności w kierunku, jaki dla tejże władzy jest niepożądany. Dopóki, dopóty istnieje reżim autorytarny mający swojego protektora w Moskwie, dopóty ciężko oczekiwać istotnych zmian w polityce rządu promujących wartości Zachodnie. Tym niemniej, już sam kontakt – wyjazdy Białorusinów na szeroko rozumiany Zachód są w stanie przewartościować myślenie. Białoruś potrzebuje przede wszystkim systemowych reform instytucjonalnych mających na celu stworzenie i wzmocnienie podstaw gospodarki rynkowej, reformę instytucji politycznych i społeczeństwa obywatelskiego.